

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

2	6	6	5
---	---	---	---

Exam. Code :

0	3	0	8
---	---	---	---

Master of Arts [Economics] 2nd Semester

(2054)

PUBLIC FINANCE (In all Mediums)

Paper : MAECO-204

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, including Q. No. 1 which is compulsory and selecting **ONE** question from each unit (i.e., Unit-I, Unit-II, Unit-III and Unit-IV).

1. Write short answers on any **TEN** of the following (word limit **25-30** each) :

- (i) Elucidate the scope of public finance.
- (ii) Highlight the key characteristics of public goods.
- (iii) What is meant by externalities ?
- (iv) Explain the concept of merit goods.
- (v) Define the benefit principle in taxation.
- (vi) Outline the Ability to Pay Approach in taxation.

- (vii) Explain the concept of deadweight loss in taxation.
- (viii) How does taxation affect ability to save ?
- (ix) Elucidate the role of government bonds in deficit financing.
- (x) What is the effect of tax on desire to work ?
- (xi) Define debt burden in the context of public finance.
- (xii) What is Wagner's law ?
- (xiii) Describe public debt management.
- (xiv) Describe the Peacock-Wiseman Hypothesis.
- (xv) Define vertical fiscal imbalance. 10×2=20

UNIT-I

- 2. Is public finance a positive or a normative science ? Discuss its role in underdeveloped and developing economy. 15
- 3. Discuss the concept of public goods and explain why they are provided by the government only rather than the private sector. 15

UNIT-II

- 4. Define Lindahl Theory in the context of public finance. Explore how this theory could be practically applied to determine individual tax liabilities. 15
- 5. Analyze the concept of tax incidence and its implications for the distribution of tax burdens among different groups in society. 15

UNIT-III

6. Explain the rationale behind deficit financing and its potential consequences for the economy. How does deficit financing affect inflation and interest rates ? 15
7. What are the sources of public debt ? Examine the role of public debt in the economic development of a country like India. 15

UNIT-IV

8. Analyze the role of government expenditure in promoting economic growth and development. What are the factors responsible for the rapid growth of public expenditure in India ? 15
9. Discuss the role of Finance Commission grants in addressing vertical and horizontal imbalances. Also analyze the criteria used by the Finance Commission in determining grants. 15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- सभी में से पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रश्न न. 1 जो कि अनिवार्य है और प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न का चयन करना है (अर्थात्, यूनिट-I, यूनिट-II, यूनिट-III, और यूनिट-IV)

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दस पर संक्षिप्त उत्तर लिखें (शब्द सीमा 25-30 हो) :-

- (i) सार्वजनिक वित्त के दायरे को स्पष्ट करें।
- (ii) सार्वजनिक वस्तुओं की प्रमुख विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।
- (iii) बाह्यताओं से क्या तात्पर्य है ,?
- (iv) योग्यता वस्तुओं की अवधारणा को समझाइये।

- (v) कराधान में लाभ सिद्धांत को परिभाषित करें।
- (vi) कराधान में भुगतान करने की क्षमता के दृष्टिकोण की रूपरेखा तैयार करें।
- (vii) कराधान में घातक हानि की अवधारणा की व्याख्या करें।
- (viii) कराधान बचत करने की क्षमता को कैसे प्रभावित करता है ?
- (ix) घाटे के वित्तपोषण में सरकारी बांड की भूमिका को स्पष्ट करें।
- (x) काम करने की इच्छा पर कर का क्या प्रभाव पड़ता है ?
- (xi) सार्वजनिक वित्त के संदर्भ में ऋण बोझ को परिभाषित करें।
- (xii) वैगनर का नियम क्या है ?
- (xiii) सार्वजनिक ऋण प्रबंधन का वर्णन करें।
- (xiv) पिकॉक-वाइज़मैन परिकल्पना का वर्णन करें।
- (xv) समतल राजकोषीय असंतुलन को परिभाषित करें। $10 \times 2 = 20$

यूनिट-I

2. क्या सार्वजनिक वित्त एक सकारात्मक या मानक विज्ञान है ? अविकसित और विकासशील अर्थव्यवस्था में इसकी भूमिका पर चर्चा करें। 15
3. सार्वजनिक वस्तुओं की अवधारणा पर चर्चा करें और बताएं कि वे निजी क्षेत्र के बजाय केवल सरकार द्वारा क्यों प्रदान की जाती हैं। 15

यूनिट-II

4. सार्वजनिक वित्त के संदर्भ में लिंडाहल सिद्धांत को परिभाषित करें। वर्णन करें कि व्यक्तिगत कर देनदारियों को निर्धारित करने के लिए इस सिद्धांत को व्यावहारिक रूप से कैसे लागू किया जा सकता है। 15
5. कर भार की अवधारणा और समाज में विभिन्न समूहों के बीच कर भार के वितरण के लिए इसके निहितार्थों का विश्लेषण करें। 15

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਘਾਟੇ ਦੇ ਵਿੱਤਪੋਸ਼ਣ ਦੇ ਪੀਛੇ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਇਸਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਘਾਟੇ ਦਾ ਵਿੱਤਪੋਸ਼ਣ ਮੁਦਰਾਸਥੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ? 15
7. ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਭਰੋਸ਼ੇ ਦੇ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹਨ ? ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਭਰੋਸ਼ੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਆਰਥਿਕ ਵਰ੍ਹੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਖਰਚੇ ਦੀ ਤੀਬਰ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹਨ ? 15
9. ਸਮਤਲ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਆਯੋਗ ਅਨੁਦਾਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਅਨੁਦਾਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਆਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਉਪਯੋਗ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਨੂੰ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। (ਅਰਥਾਤ ਯੂਨਿਟ-I, ਯੂਨਿਟ-II, ਯੂਨਿਟ-III ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ-IV)

1. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦਸ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ (ਸ਼ਬਦ ਸੀਮਾ 25-30 ਹਰੇਕ) :

- (i) ਜਨਤਕ ਵਿੱਤ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।
- (ii) ਜਨਤਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ।
- (iii) ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

- (iv) ਯੋਗਤਾ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (v) ਟੈਕਸ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (vi) ਟੈਕਸ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਬਣਾਓ।
- (vii) ਟੈਕਸ ਵਿੱਚ ਡੈੱਡਵੇਟ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (viii) ਟੈਕਸ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ?
- (ix) ਘਾਟੇ ਦੇ ਵਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਬਾਂਡਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।
- (x) ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
- (xi) ਜਨਤਕ ਵਿੱਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (xii) ਵੈਗਨਰ ਦਾ ਨਿਯਮ ਕੀ ਹੈ ?
- (xiii) ਜਨਤਕ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
- (xiv) Peacock Wiseman ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
- (xv) ਲੰਬਕਾਰੀ ਵਿੱਤੀ ਅਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। 10×2=20

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਕੀ ਜਨਤਕ ਵਿੱਤ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਮਾਨਕ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ ?
ਅਵਿਕਸਿਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
3. ਜਨਤਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਹ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? 15

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਜਨਤਕ ਵਿੱਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਿੰਡਾਲ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਖੋਜ ਕਰੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਟੈਕਸ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? 15
5. ਟੈਕਸ ਭਾਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸ ਭਾਰ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਘਾਟੇ ਦੇ ਵਿੱਤ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਲਈ ਇਸਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤਰਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਘਾਟੇ ਦਾ ਵਿੱਤ ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ? 15
7. ਜਨਤਕ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹਨ ? ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਆਰਥਿਕ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਧੇ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ? 15
9. ਲੰਬਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰੀਜੰਟਲ ਅਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 15